

REFERENCES:

- Holovii, L.V., Yanchuk, Yu.V. (2020). Pravove rehuliuвання informatsiinykh vidnosyn u sferi elektronnoi komertsii. [Legal regulation of information relations in the field of electronic commerce]. *Pravo. Liudyna. Dovkillia. Vyp. 11. № 2.* 150–157. [in Ukrainian].
- Krylov, D. V. (2024). Rozvytok elektronnoi komertsii v Ukraini v suchasnykh umovakh. [Development of e-commerce in Ukraine in modern conditions]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia. 12.* Retrieved from: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-03-02> [in Ukrainian].
- Yermak, O.O., Skrylnyk, O.O., Svyrydenko, A.V. (2023). Rozvytok elektronnoi komertsii v Ukraini ta yii vplyv na tsyvilno-pravovi vidnosyny. [The development of e-commerce in Ukraine and its impact on civil legal relations]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. № 4.* 165–168. [in Ukrainian].
- Maievska, A.A. (2010). Elektronna komertsii i pravo. [E-commerce and law]. Navch. posib. 256. [in Ukrainian].
- Neskorozhna, L.L. (2017). Do pytannia vyznachennia poniat «elektronnyi biznes», «elektronna komertsii», «elektronna torhivlia». [On the issue of defining the concepts of "electronic business", "electronic commerce", "electronic trade"]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 5.* 19-21. [in Ukrainian].
- Tovkun, L.V., Perepelytsia, M.O. (2022). Pravove rehuliuвання elektronnoi komertsii ta osoblyvosti yii opodatkovannia v Ukraini ta sviti. [Legal regulation of e-commerce and features of its taxation in Ukraine and the world]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. №3.* 178–182. [in Ukrainian].
- Pro elektronnu komertsiiu. (2015, September 3). [On e-commerce]. *Zakon Ukrainy № 675-VIII.* Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> [in Ukrainian].
- Elektronna komertsii v Ukraini: pravyla dlia biznesu (2024, April 2). [E-commerce in Ukraine: rules for business]. *LIGA:ZAKON.* Retrieved from: https://biz.ligazakon.net/analytics/226702_elektronna-komertsya-v-ukran-pravila-dlya-bznesu [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.11.2024

УДК 342.54

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-17-109-114

Андрощук Анастасія Русланівна,

аспірантка 1-го року навчання

освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

nastya.androshchuk1202@gmail.com

ORCID ID: 0009-0006-0546-1385

ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД КРАЇН-ЧЛЕНІВ НАТО ЩОДО ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ: КОМПАРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

У статті досліджено питання інституційно-правового забезпечення проходження військової служби в країнах-членах НАТО, зокрема аналізуються основні юридичні та організаційні аспекти, що забезпечують ефективність і стабільність військових структур зазначених держав. Проведено порівняльно-правовий аналіз нормативно-правових актів, що регулюють служби у Збройних Силах, з акцентом на законодавчі ініціативи, що стосуються прав та обов'язків військовослужбовців.

Встановлено важливість забезпечення правового статусу військових, а також належної організаційної структури, яка сприяє високому рівню боєготовності та ефективності військових формувань. Окрему увагу приділено правам та соціальним гарантіям військовослужбовців, а також механізмам правового контролю та надзвичайним заходам у сфері оборони.

Зроблено висновки щодо можливості імплементації кращих практик НАТО в українське законодавство для удосконалення військової служби та підвищення ефективності функціонування національної армії. Розглянуто перспективи розвитку інституційно-правових структур в контексті інтеграції України до Північноатлантичного альянсу.

Ключові слова: військова служба, забезпечення військової служби, НАТО, правове регулювання, Інституційно-правове забезпечення.

Androschuk A. POSITIVE EXPERIENCE OF NATO MEMBER STATES IN RELATION TO INSTITUTIONAL AND LEGAL PROVISION OF MILITARY SERVICE: COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS

The article examines the issue of institutional and legal support for military service in NATO member states, in particular, the main legal and organizational aspects that ensure the effectiveness and stability of the military structures of the mentioned states are analyzed. A comparative legal analysis of regulatory acts regulating service in the Armed Forces is carried out, with an emphasis on legislative initiatives related to the rights and obligations of military personnel.

The importance of ensuring the legal status of the military, as well as an appropriate organizational structure that contributes to a high level of combat readiness and effectiveness of military formations, is established. Special attention is paid to the rights and social guarantees of military personnel, as well as mechanisms of legal control and extraordinary measures in the field of defense.

Conclusions are drawn regarding the possibility of implementing NATO best practices into Ukrainian legislation to improve military service and increase the effectiveness of the functioning of the national army. Prospects for the development of institutional and legal structures in the context of Ukraine's integration into the North Atlantic Alliance are considered.

Key words: military service, military service support, NATO, legal regulation, Institutional and legal support.

Постановка проблеми. Однією з ключових проблем сучасного розвитку України є інтеграція до європейських та міжнародних структур, зокрема Північноатлантичного альянсу. У цьому контексті важливим аспектом є ефективне функціонування національних Збройних Сил, що неможливе без належного інституційно-правового забезпечення проходження військової служби. Країни-члени НАТО вже давно встановили високі стандарти в організації військової служби, зокрема щодо правового регулювання взаємин між державою та військовослужбовцями. Досвід цих держав є важливим орієнтиром для України, яка прагне модернізувати свої військові структури та інтегруватися у євроатлантичні структури безпеки.

На сьогодні в Україні існують певні труднощі у забезпеченні правового статусу військовослужбовців, зокрема в частині їх соціальних гарантій, правових механізмів захисту та організаційно-правового забезпечення проходження служби. У зв'язку з цим виникає необхідність вивчення та адаптації найкращих практик, які застосовуються в країнах НАТО для забезпечення стабільності, боєготовності та правового захисту військових. Однак для ефективної адаптації цього досвіду необхідно здійснити комбінований правовий аналіз нормативно-правових актів, що регулюють військову службу в країнах-членах НАТО, порівнюючи їх із національним законодавством України.

Враховуючи стратегічну важливість цієї проблеми, проведення порівняльного аналізу правових моделей та інституційних механізмів, що існують у країнах НАТО, є необхідним для покращення інституційно-правового забезпечення проходження військової служби в Україні та наближення її до європейських стандартів безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Прямим або опосередкованим дослідженнями теми щодо позитивного досвіду країн-членів НАТО щодо інституційно-правового забезпечення проходження військової служби: компаративно-правовий аналіз, займалися, окрім інших, такі науковці як: Бурбика М.М., Гіжевський В.К., Головченко В.В., Карпенко М.І., Лазур Я.В., Пашинський О.С., Пашинський В.Й., Шульгін В.В. та інші.

Мета статті – на підставі порівняльного аналізу визначити особливості позитивного досвіду країн-членів НАТО щодо інституційно-правового забезпечення проходження військової служби.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з внесеними змінами до Основного закону України в лютому 2019 року, закріплено незмінність стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та НАТО [1]. Зазначений конституційний акт визначає цивілізаційний вибір України та її європейський вектор розвитку та ідентичність. Проект Стратегії воєнної безпеки України, затверджений Указом Президента від 25 березня 2021 року № 121/2021, визначає основною метою забезпечення всебічної оборони України, яка базується на принципах стримування, стійкості та взаємодії, що сприяє воєнній безпеці, суверенітету та територіальній цілісності держави [2]. Зазначена стратегія також передбачає інтеграцію України до євроатлантичного безпекового простору та її вступ до НАТО, а також активну участь у міжнародних миротворчих операціях.

Таким чином, Україна обрала стратегічний курс на реформування сектору безпеки та оборони з метою досягнення сумісності зі збройними силами держав-членів НАТО. Реалізація цієї політики вимагає вирішення низки завдань, зокрема розвиток системи військової освіти та підготовки особового складу для сил оборони, впровадження навчальних програм для офіцерів, сержантів і старшин з урахуванням досвіду бойових дій та стандартів НАТО. Зазначене також включає розвиток військової науки, розробку новітніх систем озброєння та техніки, а також трансформацію професійної культури з урахуванням принципів НАТО у системах управління, підготовки та освіти військових [2].

Завдання щодо трансформації військової освіти стало ще актуальнішим після ухвалення рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року. Документ наголошує, що нова військова кадрова політика має бути орієнтована на людину, базуватись на стандартах НАТО та враховувати досвід, здобутий у бойових діях. Важливо також забезпечити комплектування сил оборони кваліфікованими фахівцями згідно з поточними та прогностичними потребами, що потребує удосконалення системи військової освіти та підготовки військових спеціалістів. Текст надає ґрунтовну основу для розуміння стратегічних кроків, які Україна робить для адаптації до євроатлантичного безпекового простору, і підкреслює необхідність комплексної реформи сектору оборони. Інтеграція в НАТО є не просто зовнішньополітичним

курсом, але й важливим фактором для модернізації внутрішніх інституцій, зокрема в частині військової освіти, кадрової політики та забезпечення боєздатності Збройних Сил [3].

Ключовим аспектом є те, що для досягнення сумісності з арміями країн НАТО Україні потрібно не тільки технічно оновити свою армію, але й кардинально змінити підхід до підготовки кадрів, акцентуючи увагу на професіоналізмі та орієнтації на найкращі практики міжнародних стандартів. Це означає, що майбутні офіцери, сержанти і старшини мають отримувати навчання, яке відповідає реальним бойовим умовам, використовує досвід інших держав і застосовує методики, ефективні в сучасних умовах. Таким чином, освіта має стати не лише теоретичною, а й глибоко практичною, з акцентом на реальні ситуації, з якими військові можуть зустрітися в умовах сучасних конфліктів.

Забезпечення трансформації кадрової політики, орієнтованої на потреби сучасного бойового середовища, а також забезпечення належного комплектування сил оборони професійними кадрами. Оновлена військова кадрова політика має стати основою для того, щоб кожен військовослужбовець був готовий до сучасних викликів, здатний швидко реагувати на загрози та підтримувати боєздатність країни.

Реалізація таких реформ є безперервним процесом, який потребує уваги на всіх рівнях — від стратегічного до оперативного. Враховуючи досвід НАТО, Україна має можливість створити потужний та висококваліфікований сектор безпеки та оборони, що забезпечить її захист і стабільність на шляху до інтеграції в європейське та євроатлантичне співтовариство.

Питання забезпечення військової служби є однією з ключових тем у сфері оборонної політики та правового регулювання військової діяльності. Відтак, для більш глибокого розкриття зазначеної проблематики є необхідність звернутись до поглядів науковців щодо визначення поняття «правового забезпечення військової служби».

Звертаючись до юридичної енциклопедії правове забезпечення розглядається як здійснюваний державою вплив на суспільні відносини за допомогою всіх юридичних засобів з метою упорядкування, закріплення, охорони та розвитку, а також вплив на поведінку і свідомість громадян шляхом проголошення їх прав та обов'язків, встановлення дозволів і заборон, затвердження відповідних правових актів тощо [4].

Так, О.С. Пашинський вважає, що правове забезпечення — це діяльність держави, органів державної влади та місцевого самоврядування, регламентована нормами права, яка спрямована на забезпечення прав, свобод і законних інтересів осіб та їх реалізацію [5].

Згідно з М. І. Карпенком, правове забезпечення діяльності військ (сил) можна визначити як систему заходів, які здійснюють офіцери та працівники юридичної служби Збройних Сил України для виконання своїх службових обов'язків. Метою цих заходів є забезпечення всебічного дотримання законності та правопорядку особовим складом, захист прав і законних інтересів Збройних Сил, а також соціальний та правовий захист військовослужбовців, їх сімей і працівників Збройних Сил 47 [6].

В. В. Шульгін зазначає, що правове забезпечення військової служби є комплексом правових заходів та інструментів, які здійснюються юридичними службами (фахівцями-юристами) Міністерства оборони України та ЗС України з метою реалізації державної правової політики у сфері оборони та військового будівництва. Основною метою цих заходів є розробка проектів законів України, інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів, господарських контрактів, а також забезпечення захисту законних інтересів військових організацій та координація діяльності військ ЗС України. Крім того, правове забезпечення включає всебічний юридичний супровід діяльності військ (сил), спрямований на неухильне дотримання, правильне виконання, застосування та запобігання порушенням вимог законів і інших нормативно-правових актів, а також нормативних документів службовими особами під час виконання їхніх завдань та обов'язків [7].

На думку, Я. В. Лазур правове забезпечення слід розглядати як процес упорядкування суспільних відносин, що здійснюється державою за допомогою правових норм і приписів, а також через систему засобів, їх юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток [8].

В свою чергу, М. М. Бурбика трактує правове забезпечення як систему законодавчо встановлених правових гарантій, а також діяльність уповноважених органів і посадових осіб, спрямовану на їх реалізацію [9].

На противагу цьому, з позиції В.Й.Пашинського, який надає визначення категорії адміністративно-правового забезпечення, що на його думку є підвидом «правового забезпечення», оскільки воно стосується не загальної діяльності, а конкретно процесів, пов'язаних із прийняттям адміністративно-правових норм уповноваженими суб'єктами та їх впливом на адміністративно-правові відносини [10].

Адміністративно-правове забезпечення, свою чергу, має ряд характерних ознак, що зокрема включає: 1) діяльність суб'єктів публічного управління (адміністрування), яка спрямована на захист прав і свобод людини та інтересів суспільства; 2) відповідний комплекс заходів, що здійснюються суб'єктами публічного управління для визначення та реалізації державної політики в певній сфері суспільного життя, зокрема в сфері оборони, за допомогою правових інструментів; 3) діяльність суб'єктів публічного управління (як загальної, так і спеціальної компетенції) у межах визначених законодавством повноважень; 4) використання правових (а саме адміністративно-правових) методів і засобів у процесі реалізації державної політики; 5) врегулювання суспільних відносин шляхом юридичного закріплення норм

(нормотворча діяльність), їх реалізації (правозастосовна діяльність), а також охорони, захисту та відновлення порушених прав (правоохоронна діяльність) [10].

Визначення, наведені науковцями, акцентують на важливості нормативного забезпечення проходження військової служби як ключового елемента для ефективного регулювання та організації цього процесу. Належне правове забезпечення є основою для встановлення чітких правових норм, які забезпечують стабільність і порядковість в організації військової служби. У зв'язку з цим, є надзвичайно важливим врахування досвіду зарубіжних країн, що успішно реалізують нормативне регулювання проходження військової служби, що дозволяє оптимізувати національну практику та впроваджувати найкращі міжнародні стандарти.

З огляду на це, необхідно звернути увагу на окремі аспекти нормативного регулювання питань вступу та проходження військової служби, що запроваджені в країнах-членах НАТО. Польща є однією з найближчих до України країн, з якою нас об'єднують не лише історичні, культурні та географічні зв'язки, але й спільні виклики у сфері безпеки та оборони. Зокрема, в умовах сучасних загроз важливим аспектом для організації військової служби є ефективне нормативне регулювання мобілізаційного процесу. Польща має розвинену правову систему, яка забезпечує належну організацію мобілізації, і одним із основних актів законодавства в цій сфері є Закон про захист Вітчизни від 11 березня 2022 року [11]. Зазначений закон визначає правовий порядок та умови проведення мобілізації, враховуючи її специфіку та обставини. Згідно з цим законодавчим актом, громадяни Польщі зобов'язані проходити військову службу з 18 років і до досягнення 60-річного віку, а особи, які мають військові звання унтерофіцера або офіцера, зобов'язані служити до 63 років. Такий підхід є важливим елементом забезпечення обороноздатності країни і може стати корисним орієнтиром для вдосконалення нормативно-правового забезпечення військової служби в Україні.

В свою чергу, Збройні сили Фінляндії комплектуються відповідно до положень Закону про військовий обов'язок і військову службу [12]. Крім того, діє Закон про добровільну військову службу для жінок [13], який регулює специфіку несення служби жінками, що, на нашу думку, є вкрай актуальним і може бути імплементовано в національне законодавство. Військовозобов'язані особи віком від 18 до 60 років можуть перебувати на дійсній військовій службі, бути в резерві або в допоміжному резерві. До допоміжного резерву належать ті, хто: 1) не проходив військову службу; 2) більше не перебуває в запасі, або 3) був звільнений від служби в мирний час.

Військовозобов'язаний може бути звільнений від служби в резерві за його власним бажанням за умови, що: 1) звільнення є необхідним через сімейні чи економічні обставини або з причин, пов'язаних з професійною чи підприємницькою діяльністю; 2) особа є студентом; 3) участь у зборах резервістів спричинить серйозні незручності або завдасть шкоди роботодавцю; 4) є інші важливі особисті причини. Усі ці підстави повинні бути підтверджені належними доказами, і питання про звільнення вирішується індивідуально.

Закон про надзвичайний стан регламентує питання захисту населення в умовах надзвичайних обставин, включаючи забезпечення засобами для існування та економічної діяльності країни (§ 1), а також відшкодування шкоди, що виникає в таких ситуаціях, зокрема для підприємців (§ 128). Спеціальних вимог до суб'єктів господарювання в цьому контексті не передбачено [14].

Згідно з Законом про оборону, у разі війни проти Фінляндії вводиться стан оборони (воєнний стан), що передбачає типові обмеження для громадян і юридичних осіб, а також можливість компенсації шкоди підприємствам після завершення воєнних дій [15].

Висновки. У висновках до проведеного компаративно-правового аналізу позитивного досвіду країн-членів НАТО щодо інституційно-правового забезпечення проходження військової служби можна зазначити кілька важливих аспектів.

По-перше, в рамках статті здійснено детальний аналіз підходів вітчизняних вчених до визначення поняття нормативного регулювання проходження військової служби, що дозволяє виокремити основні теоретичні та практичні аспекти цієї проблеми в контексті українського законодавства. Розгляд різноманітних наукових точок зору дозволяє сформулювати більш чітке уявлення про правові механізми, які повинні забезпечувати ефективне функціонування військової служби в умовах сучасних викликів.

По-друге, проведено порівняння досвіду країн-членів НАТО, зокрема Польщі та Фінляндії, щодо інституційно-правового забезпечення проходження військової служби. Виявлені позитивні практики, такі як адаптація мобілізаційних механізмів до сучасних потреб, гнучкість у визначенні строків служби, а також чітке законодавче закріплення прав та обов'язків військовослужбовців, є важливими для подальшого вдосконалення національного законодавства України.

Найбільш значущим є висновок, що досвід Польщі та Фінляндії може бути корисним для імплементції в українське законодавство, зокрема в частині вдосконалення правового регулювання мобілізаційного процесу, умов проходження служби та соціального забезпечення військовослужбовців. Використання цих практик дозволить підвищити ефективність інституційно-правового забезпечення проходження військової служби в Україні, адаптуючи його до сучасних реалій і вимог міжнародного права.

Таким чином, позитивний досвід країн-членів НАТО, зокрема Польщі та Фінляндії, є важливим ресурсом для подальшого розвитку правового поля в Україні, що сприятиме зміцненню національної безпеки та обороноздатності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору : Закон України від 7 лютого 2019 року № 2680-VIII. Відомості Верховної Ради України, 2019, № 9, ст. 5
2. Стратегія воєнної безпеки України : Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року “Про Стратегічний оборонний бюлетень України”: Указ Президента України № 473/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4732021-40121>
4. Популярна юридична енциклопедія / В. К. Гіжевський, В. В. Головченко, В. С. Ковальський (кер.). Київ: Юрінком Інтер, 2003. 528 с.
5. Пащинський О.С. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення громадського контролю. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2021. Серія ПРАВО. Випуск 68. С. 186–189.
6. Карпенко М.І. Правове забезпечення діяльності військ (сил): сьогодення та шляхи удосконалення. *Право військової сфери*. Київ, 2007. № 1. С. 16–18.
7. Шульгін В. В. Конспект лекцій з курсу «Актуальні питання правового забезпечення військової діяльності» для підготовки слухачів юридичного профілю навчання за програмою магістрів Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ: РВЦ «Військовий інститут», 2008. 364 с.
8. Лазур Я. В. Поняття, сутність та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у державному управлінні. *Форум права*. 2009. № 3. С. 392–398.
9. Бурбика М.М. Робота з персоналом в органах прокуратури України: організаційно-правові питання: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. Харків, 2007. 191 с.
10. Пащинський В. Й. Адміністративно-правове забезпечення оборони держави: визначення поняття та структури. Основні напрями розвитку системи публічного адміністрування: колективна монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 104 с.
11. Ustawa o obronie Ojczyzny z dnia 11 marca 2022 r. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/obronaojczyzny-19220069>
12. Asevelvollisuuslaki. 28.12.2007/1438. URL: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438>
13. Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta. 13.4.2022/285. URL: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2022/20220285>
14. Valmiuslaki. 29.12.2011/1552. URL: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552>
15. Puolustuslilaki. 22.7.1991/1083. URL: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19911083>

REFERENCES:

1. Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo stratehichnoho kursu derzhavy na nabuttia povnopravnogo chlenstva Ukrainy v Yevropeiskomu Soiuzi ta v Orhanizatsii Pivnichnoatlantichnoho dohovoru. (2019, February 7). [On Amendments to the Constitution of Ukraine (Regarding the States Strategic Course for Ukraines Acquisition of Full Membership in the European Union and the North Atlantic Treaty Organization)]. *Zakon Ukrainy No2680-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy № 9. 5.* [in Ukrainian].
2. Stratehiia voiennoi bezpeky Ukrainy. (2021, March 25). [Ukraines Military Security Strategy]. *Ukaz Prezydenta Ukrainy №121/2021*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> [in Ukrainian].
3. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20 serpnia 2021 roku “Pro Stratehichniy oboronnyi biuletен Ukrainy”. (2021, September 17). [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of August 20, 2021 "On the Strategic Defense Bulletin of Ukraine"]. *Ukaz Prezydenta Ukrainy № 473/2021*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/4732021-40121> [in Ukrainian].
4. Hizhevskiy, V.K., Holovchenko V.V., Kovalskiy, V.S. (2003). Populiarna yurydychna entsyklopediia. [Popular legal encyclopedia]. 528. [in Ukrainian].
5. Pashchynskiy, O.S. (2021). Poniattia ta zmist administratyvno-pravovoho zabezpechennia hromadskoho kontroliu. [The concept and content of administrative and legal support for public control]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii PRAVO. Vypusk 68*. 186–189. [in Ukrainian].
6. Karpenko, M.I. (2007). Pravove zabezpechennia diialnosti viisk (syl): sohodennia ta shliakhy udoskonalennia. [Legal support for the activities of troops (forces): present day and ways of improvement]. *Pravo viiskovoi sfery. № 1*. 16–18. [in Ukrainian].
7. Shulhin, V.V. (2008). Konspekt lektsii z kursu «Aktualni pytannia pravovoho zabezpechennia viiskovoi diialnosti» dlia pidhotovky slukhachiv yurydychnoho profilu navchannia za prohramoiu mahistriv Viiskovoho instytutu Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. [Lecture notes for the course "Current

Issues of Legal Support for Military Activities" for the preparation of students of the legal profile of studies under the masters program of the Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv]. 364. [in Ukrainian].

8. Lazur, Ya. V. (2009). Poniattia, sutnist ta elementy administratyvno-pravovoho mekhanizmu zabezpechennia prav i svobod hromadian u derzhavnomu upravlinni. [The concept, essence and elements of the administrative-legal mechanism for ensuring the rights and freedoms of citizens in public administration]. Forum prava. № 3. 392–398. [in Ukrainian].

9. Burbyka, M.M. (2007). Robota z personalom v orhanakh prokuratury Ukrainy: orhanizatsiino-pravovi pytannia. [Work with personnel in the prosecutors office of Ukraine: organizational and legal issues]. Dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. 191. [in Ukrainian].

10. Pashynskiy, V.I. (2018). Administratyvno-pravove zabezpechennia oborony derzhavy: vyznachennia poniattia ta struktury. [Administrative and legal support for state defense: definition of the concept and structure]. Osnovni napriamy rozvytku systemy publicnogo administruvannia: kolektyvna monohrafiia. 104. [in Ukrainian].

11. Ustawa o obronie Ojczyzny. (2022, March 11). [The Act on the Defense of the Homeland]. Retrieved from: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/obronaojczyzny-19220069> [in Polish],

12. Asevelvollisuuslaki. (2007, December 28). [Military Service Act]. Retrieved from: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438> [in Finnish].

13. Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta. (2022, April 13). [Act on Voluntary Military Service for Women]. Retrieved from: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2022/20220285> [in Finnish].

14. Valmiuslaki. (2011, December 29). [Emergency Preparedness Act]. Retrieved from: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552> [in Finnish].

15. Puolustuslaki. (1991, July 22). [State of Defence Act]. Retrieved from: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19911083> [in Finnish].

Стаття надійшла до редакції 19.11.2024

УДК 342.951:339.543 (477)

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-17-114-120

Адамова Іммілейла Хаганіївна,

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
immileila@gmail.com

ORCID ID: 0009-0005-6609-4577

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОВРЯДНОГО КОНТРОЛЮ ЗА АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

У науковій статті доводиться, що самоврядний контроль це особливість української адвокатури і водночас її перевага, так як сторони обвинувачення та захисту представлені різними формами установ, державною та не державною, що є великим плюсом і основною засадою свободи діяльності українських правників. Наголошено, що успішність, вчасність та процесуальна коректність діяльності даної інституції, її спроможність вирішити наявні проблеми клієнтів, напряду залежить від загальної її впорядкованості, за яку власне і відповідає самоврядний механізм адвокатури. Самоврядування породжує успіх в роботі вищезгаданого інституту, тому опосередковано воно є основою для успішного і вчасного надання професійних адвокатських послуг. Враховуючи вищевикладене важливість вивчення самоврядності даної інституції є обумовленою як особливостями часу в якому живемо так і специфікою внутрішнього устрою системи адвокатури України.

Здійснений аналіз самоврядного контролю адвокатури за всіма сферами її діяльності надав можливість виокремити позитивні аспекти, серед яких високий рівень незалежності адвокатів в здійсненні їх професійної діяльності, багаторівневу та багатовекторну самоврядну систему, засновану на самоконтролі, тому що до всіх органів та комісій входять самі ж адвокати. Серед негативних аспектів, це не достатньо розвинена адвокатська етика в порівнянні до країн Європейського союзу, також разом з тим в законі про діяльність адвокатів передбачений менший спектр заходів дисциплінарного впливу щодо адвокатів порушників дисципліни, проблеми в підготовці професійних кадрів, серйозне податкове навантаження на правників. В статті напрацьовані рекомендації практичного характеру спрямованих на покращення діяльності адвокатури, формування про-європейського демократичного менталітету у адвокатів, покращення саморегуляції адвокатської системи України.

Ключові слова: адвокат, самоврядування, органи адвокатського самоврядування, адміністративні правовідносини.

ADAMOVA I. FOREIGN EXPERIENCE OF ADVOCACY AND ITS ADAPTATION TO THE DOMESTIC ADVOCATE SYSTEM

The scientific article proves that self-government control is a feature of the Ukrainian bar and at the same time its advantage, since the prosecution and defense are represented by different forms of institutions, state and non-state, which is a big plus and the main principle of freedom of activity of Ukrainian lawyers. It is emphasized that the success, timeliness and